

Martí Boada Juncà

DESEMBOSCANT

Pròleg de Mònica Terribas

QUARTERES

DESEMBOSCANT

Martí Boada Juncà

Pròleg de Mònica Terribas

DESEMBOSCANT

Martí Boada Juncà

Primera edició: maig de 2023

© del text, les il·lustracions i les fotografies: Arxiu Martí Boada

© del pròleg: Mònica Terribas

Revisió i correcció ortotipogràfica: Núria Solano Dalmau

© 2023 Tushita edicions

www.tushitaedicions.com

info@tushitaedicions.com

Disseny i maquetació: Sir Gawain & Co.

Col·lecció dirigida per Pau Gener i Enric Soler

Tots els drets reservats. No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni el seu tractament informàtic, ni la seva transmissió a través de qualsevol mitjà, bé sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per enregistrament o d'altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Imprès a: Romanyà Valls

ISBN: 978-84-126030-8-8

Dipòsit legal: B 7279-2023

Thema: DCC, DCF, RNA, DBN, 1DSE-ES-J, 2ADC, 3MRB

IBIC: DCF, BGA, RNA, 1DSEJ, 2ADC, 3JM

Imatge de coberta: «Dones desemboscant al camí marçalenc. Principis del segle passat». (©Arxiu Martí Boada).

PRÒLEG

Bon dia, estimada soca d'arbre tossut

Jo no tinc el finestral de Bellaterra, ni els boscos per on et deleixes de caminar tothora. Si guaito els ocells quan camino cada matí pels viaranys de Collserola, marcant el pas a contrarellotge per no fer tard a la feina, no sabria distingir-los, ni tampoc descriure si són o no són família com ho fas tu, que saps fins i tot l'edat de les cries per si les cues són llargues o curtes. Et llegeixo i m'adono com n'és de diferent la natura quan tu l'observes, com creix, com es fa fèrtil en les teves paraules, com aconsegueixes compartir el sentiment d'estimar-la i l'encert de fixar-te en tot allò que la fa esplendorosa. M'empetiteix llegir-te, estimat Martí. I en la consciència de la meva menudesa, em fa feliç pensar que m'hagis volgut de companya d'aquest nou viatge literari. Llegir els teus dies també em fa sentir que els meus, en el sentit més profund de viure, són estèrils. Saps? Ja comencen malament quan torno de bon matí a casa després de la meva

caminada i no he fet cap ocell amic, ni he flairat cap flor ni he sabut distingir entre la borratja i el boixac de camp com hauries fet tu. Quan m'endinso pel camí que mena a l'ermita de Sant Medir, no penso en res més que a mirar el terra per no ensopegar. De tant en tant, alço els ulls I sí, hi ha alzines i roures forts com tu barrejats amb els pins. I torno a concentrarme en els meus pensaments en comptes de pensar a través dels éssers vius que m'envolten... Aquests arbres generosos que sobreviuen envoltats de ciutats no sé pas com resisteix el pas seguit de les bicicletes que com fures embogides desafien el silenci i la calma. La velocitat és el seu objectiu: empassar camins. Si t'estàs una estona quieta veient passar la vida a Collserola, t'adones que aquests boscos s'han convertit en espais de trànsit frenètic sotmesos a la disciplina de l'exercici. S'escolten els pals enfurismats: tac-tac-tac-tac... persones que hi caminen perquè els han dit que aquests estris els enforteixen els braços, però no pas perquè els camins s'enfilin i en justifiqui l'ús. Esquivant bicicletes i pals, gossos fermats o desfermats miren de no perdre l'oportunitat de flairar tot el què els recordarà un paisatge que no siguin les quatre parets on viuen, acaronats per l'amor domèstic.

Si t'ho mires fredament, tot forma part d'una natura al servei d'aquest ramat sense pastura, com descrius tu la humanitat en un dels teus dies. Tanmateix, Martí, no són només els joves que surten de festa els qui viuen desorientats buscant futurs impossibles. En aquest món on la majoria no ens deixem despertar per la volada d'un estornell i, en canvi, sí que ens deixem capturar per cada imatge intranscendent a través del telèfon mòbil, estem tots desorientats, vivint presents que sovint no gosem ni plantejar-nos. Et lleigeixo, i m'adono que tu no n'estàs, de desorientat, Martí. Mantens intacta la teva capacitat d'obrir els ulls i estimar el què mires, ser conscient del què et commou i el què et dol. Quan revisito la Vall Ferrera a través dels teus dies, sento les mateixes fiblades que vas sentir tu quan hi vas ser a través de les teves paraules. Aquesta sensació que se'ns envelleixen els indrets que més hem estimat perquè hi deixen de viure els qui els embellien. I penso: tenim l'obligació de fer bells tots els minuts que ens toqui viure, perquè altrament el jonc que som es vinclarà més de pressa. Fer bonics els dies no vol dir obligar-nos al tràfec estèril on una reunió en recorda una altra i l'altra, aquella

que ja vam tenir... Fer bonics els dies no vol dir cavalcar per agendes interminables que fan que transitem el pas de les hores sense adonar-nos ni tan sols dels canvis de llum a la finestra. Fer bonics els dies és viure'ls com ho fas tu. Quan puguis, deixa'm un bocí de la teva mirada que s'entreté amb exactitud, sensibilitat, tendresa i coneixement en tot allò que val la pena estimar.

Mònica Terribas
Periodista. Membre de l'IEC
Professora de la UPF

2021

Setembre

Bellaterra, 8 de setembre

El científic Jordi Sierra-Cobo m'ha comunicat recentment que els registres que prenen a 65 metres sota terra els mostren que en els darrers vint anys la temperatura ha pujat entre 1,6 i 1,7 graus. Amb aquestes dades, la meva percepció és que «ens torrarem», ja fa algunes dècades que la tinc. Fins considero innocent posar la fe a parar les emissions quan hàgim incrementat els 1,5 graus. Això no ho pot predir ningú, i menys aturar-ho. La biota i el territori els podem corregir, fins restaurar-ne els impactes, però a l'atmosfera i l'estratosfera ni pensar-ho. Una realitat notòria, que ens deixa als humans en el punt evolutiu que ens pertoca: som un modest homínid, molt arrogant existencialment, conduït per uns governants que per osmosi social invertida arriben al màxim nivell de poder, el pitjor: humanament, èticament i en coneixements. Talment, el món és com una aeronau conduïda per un mandril.

Bellaterra, 11 de setembre

Tot el dia estic pensant en el foc atroç que assota els excepcionals boscos de la Sierra Bermeja, a les muntanyes de Màlaga.

És com si els veiés.

Uns pinsapars i pinasses que tinc guardats a la retina, els recordo en passejades amables, acollidores, per un embolcall botànic agradós, conformat per l'avetosa de pinsap i per pinasses úniques.

L'encanteri que tenen els boscos de coníferes és l'estructura gòtica, arcaica, permanentment perfumats de compostos volàtils.

No el tenen pas els boscos de planifolis.

Garcia Lorca, el poeta andalús, assassinat per l'amor a la seva terra.

N'estava seduït: sovint, encetava o tancava el poemari amb un bell cant a *mi pino verde*.

Un pensament d'estima a la Sierra Bermeja en flames, un foc nou de mal auguri, amb noves formes virulentes, pirocúmuls, que s'han emportat els boscos multiseulars de la Serranía de Ronda i la vida d'un noble bomber lluitant a peu de foc. Un sentit homeatge de reconeixement.

Bellaterra, 14 de setembre

Avui el breu poema albarenc arrenca mandrós des del fenassar eixarreït, dels marges de dessota el finestral. La fotosíntesi del moment estacional els provoca poca clorofil·la. Les tiges, color palla, manifesten un moment de petita derrota, pròpia, tanmateix, del final de cicle.

15 de setembre

Avui el poema endormiscat encara jeu arrapat al cuixam de les arrels del bosc. Quietud gruixuda impera a l'ambient, tan sols algun moviment horitzontal, un *biker* solitari, pedalejant cansirós, la pujada. Samarreta de coloració excessiva, fa mal d'ulls, un roig encès, amb una propaganda inútil, que des del finestral ni es llegeix. I així el dia comença a peonar...

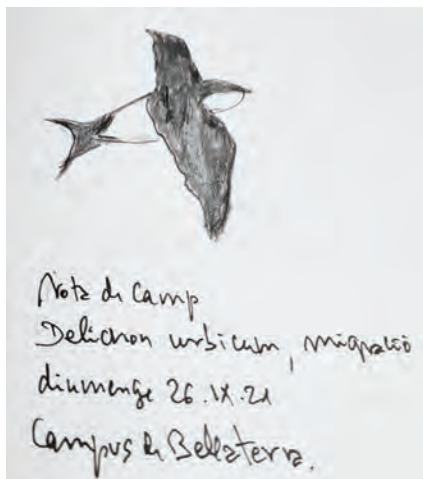
Finestral de Bellaterra, 16 de setembre

Fulles pèndules en moviment a la capçada seca de les puntes del pollancre solitari, de la riba del torrent. El verd de les fulles comença a afluir, està virant a un principi de groc, molt tímid. És un moment de quietud vegetal, de finals d'un estiu gasiu en aigua. A l'espai de vol, s'hi observen garses, es diria que han perdut completament la nupcialitat, els moviments que fan semblen talment avorrits, d'ocellada en darda, sense objectiu vital ornitològicament parlant. Per no tenir, no tenen ni depredadors notoris... semblen patir un excés de tranquil·litat... Encetem el dia, ben lluny de la pedagogia anodina de la garsa, hem de visitar la ciutat per feina, no podem anar-hi garsejant... sinó ben orelladrets com un conill de bosc, sempre atent al moment...

17 de setembre

Malaguanyada aigua perduda al mar, que és tot ell aigua... Bon dia. Nit de llamps i trons, damunt del mar, bastant enllà de Collserola, talment una discoteca immensa, *ahumana*. Aquí al campus, en treure

el nas el dia, encara una oreneta cuablanca solitària, ara sí que és la darrera, en vol evocador cap a l'Àfrica central...

Bellaterra, 18 de setembre

Bon dia. La quietud dels arbres del campus m'ha retornat la calma perduda ahir en la visita per feina a la ciutat.

Confesso que transitar pels corriols urbans em va produir neguit, fins desorientació, especialment pels verals de les Glòries. La volta pels Encants va ser un

bombonet emocional, el tracte dispensat pel venedor d'una botigueta de quincalla va ser un bany de bon tracte. Li vaig comprar un colador i un setrill «de tota la vida». Família de llauners, setanta anys als Encants, em va explicar. Devessall d'ofici i d'agradabilitat.

Defora, les noves catedrals barcelonines: la Torre Agbar i la Grapadora del Bohigas. Realment imponents.

Ara, aquí, al finestral de Bellaterra, en la serenor que dona el bosc tranquil, contemplo els breus herbeis que cobreixen laxament el sotabosc esclarissat. Plantes de mida reduïda, són les mal anomenades *males herbes*. Injustament oblidades, tanmateix, Whitman, el poeta de la natura, deia que en un brot d'elles hi ha la mateixa incommensurabilitat que en tot l'Univers...

Bellaterra, 19 de setembre

Bon dia. A la matinada d'ahir, la calma del campus va ser-li arrabassada. Es va trencar la pau del llençol fosc de les nits serenes.

De cop, pel sistema de xarxes socials, arribaren al campus milers de joves sorgits de sobte, talment un ramat sense prat ni pastura.

Portaven de companyia botellots (ara en diuen), begudes alcohòliques i porros. La impressió d'un col·lectiu de joves, molt joves, desorientats. Gent que està estrenant la vida, que cerca i no troba el marc vital. El meu sentiment ha estat de pena.

Uns joves que cerquen un futur i no el veuen. Els arriben queixalades d'una civilització caminant per l'enderroc, d'un món desbocat, que veu l'esdevenir, com diria el poeta Joan Alcover, «com brollador eixut, de la font que no raja...».

20 de setembre

Bon dia. Estic esperant la música dolça de l'aigua de la pluja, de la que cau bé, i no fa mal, ni tan sols fa còrrecs feridors. Sembla que arribarà aquesta tarda. Això diuen els predictors meteorològics, en què tinc, tanmateix, poca fe.

Els terraprims que albiro des del finestral són de color ocre argila sec i asprés, absents d'humitat. Si arriba l'aigua regalada, la que cau espontània, sense quota, ni control humà, segur que donarà resposta generosa a les comunitats vegetals autònomes, que espontàniament cobreixen els boscos i bosquines del campus.

Bellaterra, 21 de setembre

Bon dia des del finestral del campus. La tamborinada ha rentat lleugerament els herbeis, mates i arbres, fa bonic veure els verds endreçats i botànicament eixerits. Mirant en direcció a llevant, el verd dominant de les capçades de cop esdevé de color marró rogenc; delata així que un clap de bosc ha patit un foc de capçada. Els arbres mantenen les acícules rostides per les flames. Ja no es refaran, són morts. Tanmateix, amb tota probabilitat, el pas de les flames va fer explotar les pinyes que, untades de reïna i substàncies volàtils, produïren una densa sembra de pinyons fèrtils. A la primavera el clap de bosc cremat renaixerà. Aquesta és una bella lliçó de la natura: després d'una pertorbació important, refà un nou cicle...

Bellaterra, 22 de setembre

Bon dia. De fet, cada dia és un bon dia, cada moment de la jornada és exacte temporalment. El batec interior és un rellotge viu que ens motora l'existència.

Avui té, però, un to diferent, hi ha el canvi d'equinocci, la igualació del dia i de la nit. S'inicia la tardor,

comença l'estació dels «tristos adeus», que deia en Joaquim Ruyra.

Ara comença el fred, s'inicia la caiguda de les fulles, i canvia l'aucellada dels camps i dels boscos. Adeu, orenetes i falciots; benvinguts, becades i pinsans.

El nou dia sempre és una glopada agradable d'oportunitats i d'esperances a encetar.

Matinerament, he baixat al bosc de dessota el cau; hi ha una munió de verdolagues gerdes, plenes de vida...

23 de setembre

Bon dia tinguem. L'estimat Pladevall, el savi amic lletraferit, ens recorda Martí Pol quan diu:

«Sota un cel blau tendre,
la natura ens ensenya a comprendre
que l'estiu ha dit adeu,
aquests dies de setembre».

De nou obrim la capsula del dia dempeus.

Allargant la vivència d'ahir pels densos alzinars de rebrot sempre verds i naturalment desestacionalitzats que habiten a la capçalera de la Muga, allà per les terres d'Albanyà.

País de carboners ferrenys, gent de cultura boscana.

On el riu encara és riu, i s'hi belluga juganera la llúdria empaïtant barbs i bagres, habitants tots ells d'un curs d'aigua, fornidor regular de 24 hores de música hidrològica.

A prop, a la masoveria del mas de les Vinyes, les gallines ponedores passen les jornades fent esgarra-palls a la feixa. Desconeixen l'estrès del captiveri forçat, tot i que de tant en tant no eviten algun *astorament* (d'astor).

Les hem observat com desoven relaxadament.

De nou, un dia ple d'aprenentatges...

24 de setembre

Bon dia. Comencem des de la ribera de la riera de Pertegàs, la que baixa les aigües recollides al sot del Vernadal, a la colada periglacial que hi ha al llevant del Turó de l'Home; allà on té l'estada des de fa més d'un milió d'anys el tritó del Montseny (*Calotriton arnoldii*), la joia zoològica de la muntanya que va descobrir, com no s'ha dit mai, en Miquel del Turó.

Des d'ací un pensament de respecte i reconeixement a la Francisca de Can Brodon, que ens acaba

de deixar, ja que ha fet el «viatge inevitable», del final d'etapa de la vida, la deglució necrosfèrica

La recordo amb expressió sempre dolça, de bona persona, feinejant a l'hort camós amb què alimentava els de casa. Una dona que es feia estimar, exemple de modèstia pregona i positiva.

Comencem la jornada, doncs, amb un pensament de comiat per a la Francisca de Can Brodon, la dona amiga de la vall de la Castanya, dessota el Collformic.

Pa i trago amb la Francisca.

Bellaterra, 25 de setembre

Avui la poesia a peu de finestral del campus ha mandrejat.

Ha costat tant com arrencar una soca de bruc al sotabosc de l'alzinar.

A primera hora he migrat cap al Garraf. He fet la «trencada de cuc» al passeig de mar de Vilanova i la Geltrú. Dessota l'ombra d'un ombú, compartint vivència entranyable amb dues belles persones, en Mestres i el Munné.

Al migdia hem arribat al mas pairal de can Cabanyes, un regal a la vista i a les emocions. Un imponent edifici neoclàssic actualment casa museu. Centre d'interpretació del romanticisme. Estança del Manuel de Cabanyes, que ha estat considerat introductor de la literatura romàntica a Catalunya.

S'hi respira una atmosfera pictòrica del modernisme per l'obra d'Alexandre de Cabanyes. Actualment, hi té l'estada l'escriptor contemporani Oriol Pi de Cabanyes, amb qui hem pogut compartir la vivència de la jornada d'avui: la presentació del llibre *Poesia forestal*. Una experiència de vivència i erudició regalada per la botànica Barceló i de l'editor més rialler i eixerit que he conegut mai, en Quico Mestres.

El camí fins al mas, una llarga paret seca, rústega, talment un museu d'obra artística popular fet pels parretsecaires que, ben lluny dels escenaris acadèmics, han creat unes estructures actualment valorades com a exemple d'integració i respecte al medi.

Dintre dels murets hi bull la vida, una biodiversitat que hi troba refugi i acolliment reproductiu.

Jornada d'emocions regalades en devessall.

Bellaterra, 26 de setembre

Bon dia. Doncs sapiguen que avui, des del finestral, el dia s'estrena amb l'espai aeri densament ocupat per estols d'orenetes cuablanques migrant cap al sud.

Una oreneta que no és la vera, ja que la vera ha encantat de sempre als poetes, especialment els grans romàntics, com Bécquer, amb la seva èpica «Tornaran les obscures orenetes...» (però que no seran totes, algunes en el viatge migratori o a les casernes d'hivern hauran arribat al final de vida).

La d'avui és l'oreneta petita, també dita cabot, i a les Illes reben el bonic apel·latiu de ginjolites: passejadores de panxa i gola blanca, cos emplomissat de color negre blavís. I sobretot un vistós carpó blanc.

En despertar-me els primers raigs del dia, amb les primeres llums plenes de melangiosa bellesa, estols d'aquestes aus, en ruta cap al sud, m'han transportat al sentiment expectant de matí que tot just comença. De moment anem bé, ja que l'aire que respiro, aquí a Bellaterra, té l'alenada neta i perfumada de la pineda endiumenjada.

Comencem a escriure la jornada, amb joia i tinta, tot just encetada...

Bellaterra, 27 de setembre

Bon dia. Amb el temps, com amb tot, el poema també s'escurça. Avui el finestral cluca l'ull al bosc, que està somort, poc expressiu. Sort n'hi ha de la floració dàurica de l'olivarda, la planta bianual, dos anys de vida, d'aprofitament de l'estructura. No ha sabut fer prou esforç evolutiu per produir un esquelet llenyós i s'ha quedat a mig camí, amb una feble però eficient tija papiroso, suficient per haver assolit amb èxit els cicles complets de la vida, que la perpetuen. La planta s'observa botànicament feliç, i fa lloances a la vida, amb boniques flors octubral.

L'únic ocell notori és el gaig; ell, com sempre, va esveurat, amb la seva veu bíblicament delatora, el «Són aquí! Són aquí!».

L'observo sobrevolant les gatoses i el romaní, amb so escardalenc i vol poc convençut...

No oblidó, però, l'auguri que m'ha fet arribar avui mateix el savi amic nonagenari: «La vida et pot deixar sol i deixar-te ben nu al primer pic de l'hivern més rigorós».

Capvespre al Mogent, 28 de setembre

Bon dia. De fons s'observa un horitzó lletós de boirina espessa, lineal, seguint els peus de mont de les obagues de Collserola.

El blanc de la primera pàgina del dia convida les línies primerenques a corriolejar cap al torrent de can Domènec.

Dessota el finestral hi ha una tofa de folíols de la robinia nouvinguda.

El pensament s'orienta cap al poeta Galvany, quan engegava el vers de la impostura, referit a un arbre foraster: «com un esclat de vida que no toca, càntic a un arbre estrany amb regust d'impostura».

I penso jo: realment hi ha algun arbre estranger que no mereixi tenir a mà tots els papers?

Fins l'arbre de can Valls, occit per una mala ventada, ens dona gran bellesa, una autoescultura magna de soca-rel conformada.

Fins llàgrimes trementinaires regalimant des de la pionera arrel.

29 de setembre

Avui em preparo per viatjar cap a les terres del Segrià ponentí.

Encontre de pagesos delerosos de saber cap on han d'orientar l'esdevenidor.

Amb l'escalfament climàtic, imparabile de moment i irrefrenable, la sembra és força incerta, les collites estan desorientades; els regadius, discutits.

Obres del Segarra-Garrigues empantanegades, inversions públiques milionàries fracassades. Terres ermes, despoblament arreu, pobles sencers abandonats...

Avui la poesia no s'escau, la realitat imposa prosa nua. El territori sembla no demanar lirismes, sinó denúncia de per què l'arada resta cada cop més a l'era, amb la pala esmussada.

Quina pot ser la causa del perquè, una feina tan estratègica i essencial: el món pagès, clau per a la sostenibilitat del país. Si francament es vol assegurar el deficitari metabolisme urbà, que ha d'importar contínuament recursos bàsics del sector primari pel seu funcionament...

Amb tota la modèstia que pertoca, anem cap a les terres camperoles a veure si és possible coexistir, pagesos dignificats i terrerols...

Arades, la Molsosa. El Solsonès.

Avui m'he despertat amb la volada d'un estornell omplint-me la mirada. La temperatura de defora el finestral ha baixat força graus. El passatge vegetal marca fred; un lleuger marciment foliar indica canvis subtils.

Deixo el campus per anar a la vall que em té el cor robat de tota la vida: Olzinelles de Montnegre, el país dels forns de Pega.

Amb la mobilitat limitada, com estic, he triat la sureda jove i planera del damunt del pou de glaç de can Draper: un camí de desembosc horitzontal que em facilitarà el caminar lent i limitat del meu mal moment físic (...).

Tinc de company de feina el suro, el meu admirat suro, el que més em sedueix...

Dels més de vint-i-un mil arbres silvestres que s'escampen diversament per la Terra, el suro és, per a mi, el més bell i el més eixerit de tots, evolutivament parlant.

«Et llegeixo, i m'adono que tu no n'estàs, de desorientat, Martí. Mantens intacta la teva capacitat d'obrir els ulls i estimar el què mires, ser conscient del què et commou i el què et dol».

(Mònica Terribas, al pròleg).

Tushita edicions

QUARTERES_15